

Geliş Tarihi / Received Date
03.07.2022

Kabul Tarihi / Accepted Date
10.02.2023

Mekan Ve Bellek Bağlamında Igor Stravinsky'nin Bahar Ayini Eserinin Galasında Yaşananların İncelenmesi¹

Examination of The Experiences at The Premier of Igor Stravinsky's The Rite Of Spring in The Context of Place and Memory

Hüseyin Onur ÜZÜLMEZ²

Öz

Birçok sanatçı yaşadıklarından etkilenir ve eserleri aracılığı ile kendilerini dışa vurur. Henüz ilgilendikleri sanat alanında eğitim almamış olsalar dahi çocukluk dönemlerinde yaşadıkları hayat tecrübeleri, kişisel ve karakter gelişimlerinde büyük bir etkidir. Besteciler notalar aracılığı ile sözcüklerin ötesindeki duygularını ifade etmek için müziği araç olarak kullanır, kendi hafızasında kalanları işler, çeşitlendirir, sahneye koyar ve nesiller boyu aktarılmasını sağlar.

Bir müzik eseri işitildiğinde o müziğin daha önce nerede işitildiği anımsanabilmektedir. İnsan hafızası duyulardan ve duyumsamalardan bağımsız şekillenmez. Duyguları tetikleyen müzik de bu kapsamda duygusal ve uzun süreli hafızada yer edinebilmesi için en önemli unsurlardan biridir. Anılar birçok detay içermektedir. Anda hissedilenler ve buna ek olarak düşünceler de bu detayların bir parçasını oluşturmaktadır. Anılar ve duygular birbirinden ayrılmayan bir bütündür. Bu sebeple, duygular ve anılar duygusal hafızada birbiriyle ilişkilidir. Müzik duygu hafızası için önemli olmakla birlikte, tarih boyunca sanatçıların duygularını ifade edebilmesi için de güçlü bir kanal olmuştur. Sanat eserlerini icra edenler ve dinleyiciler ortak bir duygu hafızasında buluşur; böylelikle müzik eserleri tarihteki yerini alır.

Bu nitel araştırma çalışmasında, Igor Stravinsky'nin Bahar Ayini isimli ünlü balesinin ortaya çıkışı ve Paris'teki ilk performansı örnek olarak incelenmiş ve konu literatür taraması metodu kullanılarak ele alınmıştır. Taramada elde edilen bulgular sonucunda, duyguların sanat aracılığı ile nasıl aktarıldığını ve aktarılan kültür varlığının izleyicilerde yarattığı etki nedeniyle tarihte nasıl yer aldığını göstererek, eğitimciler, sanat tarihçileri, icracılar ve ilgililer için literatüre katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Araştırma sonucunda bir sanat dalı olan müziğin sadece işitsel olarak değil duygulara hitap eden bir sahne performansı olarak da hatırlanabileceği ve zamanla toplum için ortak bir kolektif hafıza haline gelebileceği sonucuna varılmıştır.

¹ Bu çalışma 12. Uluslararası Hisarlı Ahmet sempozyumunda 11.06.2022 tarihinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Doç., Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuarı, Ankara/TÜRKİYE, E-mail: ouzulmez@hacettepe.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4229-7039

Anahtar Kelimeler: Müzik, Bale, Bellek, Bahar Ayini, Igor Stravinsky.

Abstract

Many artists are affected by their experiences in their lives and express themselves through their works. Even if they have not yet been educated in the field of art they are interested in, their life experiences during their childhood are a great factor in their personality and character development. Composers use music as a tool to express their feelings beyond words through musical notes, process, diversify, stage and transmit what remains in their memory for generations.

When a music is heard, it can be remembered where it was previously heard. Human memory is not formed independently of the senses and sensations. Music, which triggers emotions, is one of the most important elements in order to have a place in sensory and long-term memory in this context. Memories contain many details. What is felt in the moment and thoughts in addition to this form a part of these details. Memories and emotions are as an inseparable whole. For this reason, emotions and memories are interrelated in emotional memory. While music is important for emotional memory, it has also been a powerful channel for artists to express their emotions throughout history. Performers and listeners of artworks meet in a shared emotional memory; thus, musical works take their place in history.

In this qualitative research study, the emergence of Igor Stravinsky's famous piece called The Rite Of Spring Ballet and its first performance in Paris were examined taken as an example and the subject was discussed using the literature review method. As a result of the aftermath of findings obtained in the study, it is aimed to contribute to the literature for educators, art historians, performers and other interested people by showing how emotions are transferred through art and how the transferred cultural property takes place in history due to the effect it creates in the audience.

As a result of the research, it was concluded that music, which is a branch of art, can be remembered not only as an auditory but also as a stage performance that appealing to emotions, and that it can become a common collective memory of the society over time.

Keywords: The Rite of Spring, Music, Ballet, Memory, Igor Stravinsky.

Giriş

Bellek veya bir diğere adıyla hafıza, yaşanan olayları ve olayların geçmişle ilişkisini bir araya getirerek zihinde tutma işlemidir. Yaşanan bir olayın hatıra olabilmesi için önce duyular tarafından algılanması gereklidir. Mekân ve müzik kişinin geçmişte yaşadığı, bellekte kendiliğinden ortaya çıkan veya belirli bir ipucu tarafından tetiklenen ve belirli bir şekilde görselleştirmek için bir talimatla uyarılan güçlü bir duygusal unsurdur. Her bireyin kendine özgü hatırlama yöntemleri vardır. Bunlar not almak, fotoğraf çekmek vb. eylemlerdir. Ancak duyuların yaşananları bilinçsiz bir şekilde hatırlatma gücü de inkâr edilemez. "Duyular, bildiklerimizi belirlemektedir. Hafıza Aristoteles'e göre aklın işlevi değil zamanı, hareketi ve büyüklüğü fark eden algılayan ruhun hangi kısmı ise ona aittir" (Shala, 2021: 6). Beş duyunun hepsi de hafızaya yaşananları kaydetmektedir ve bu veriler nesiller boyu aktarılabilmektedir. Yazıcı (2018: 27) belleği, "Gerçekte (dışarda), geçmiş diye bir şey yoktur. Ama bellekte (içerde) vardır. Bellek, geçmişin zaman dilimlerini karıştırırsa da, bazı an'ları yani, o an'ı -geçmişteki şimdileri- unutmaz" şeklinde ifade etmiştir. Duyularımız belirli etkenler ile etkileşime girdiğinde ise geçmiş zihinde yeniden canlanabilmektedir.

Müzik ve hafıza arasındaki ilişki son derece güçlüdür. Müzik, geçmiş deneyimleri hatırlatan güçlü duygular uyandırmaktadır. Müzik tarafından uyarılan anılar, genellikle hayatımızın belirli zamanlarından gelmektedir. “Anımsama, otobiyografik bellek araştırmalarında, yaşlı insanların diğer yaşam dönemlerine kıyasla ergenlik ve erken yetişkinlik (10-30 yaş) olaylarını orantısız bir şekilde hatırladıklarını göstermektedir” (Jakubowski vd., 2021: 649). Yıllar önce işitilen bir müzik dinlendiğinde kişiyi sanki o ana geri götürebilmektedir. Her şey orada yaşanmış gibi hissedilebilir. “Sanat eseri, bugün, şimdi ve burada bulunanlara hitap eder, onlara seslenir. Geçmiş yaşantılara yaptığı tanıklıkla bizi zenginleştirir” (Taşdelen, 2013: 11). Yaratıcılığın tetiklenmesi ile hayal gücü, duyulara hitap eden sanatı ortaya çıkarmaktadır. Sanat kavramının zaman içerisinde nasıl tanımlanacağı belirli sınırlamalarla ortaya çıkmıştır. Fischer (1998: 38), “İlkel toplumda sanat; dil, dans, ritmik ezgi, büyü törenleri gibi bütün birimleriyle herkesin katıldığı ve insanların doğaya, hayvanlar dünyasına üstün olmalarını sağlayan tam anlamıyla toplumsal bir eylemdi” demiştir. Günümüzde ise sanat toplum için bir ihtiyaç olmakta ve modern yaşamın günlük bir gereksinimi haline gelmektedir.

Bir mekânda yaşanan sanat olayı uzun yıllar hafızalarda kalabilmektedir. Özellikle 1900’lü yılların başında ünlü Rus besteci Igor Stravinsky’nin Bahar Ayini eseri galasında yaşanan olaylar, Paris’te hiç beklenmedik bir şekilde gerçekleşmesi sonucu sanat dünyası hafızasında yerini almıştır. Igor Stravinsky, Sergei Diaghilev’in kendisinden daha önce istemiş olduğu Ateş Kuşu (1910) ve Petruşka (1911) bale süitleri sonrasında yine Sergei Diaghilev’in siparişi üzerine Bahar Ayini eseri ile dönemin alışlagelmiş stillerinin çok dışına çıkmıştır. Bu farklılık bir devrim niteliği taşımaktadır ve aslında bu devrim Stravinsky’nin bir gezisi sırasında bulunduğu mekanda işittiği bir halk şarkısının teması ile başlamaktadır.

Müzik, bestecinin duygularını etkiler ve ortaya çıkan eserlerin bu duygusal deneyimler sonucunda şekillenmesini sağlar. Beyin, duyuşal girdilerden ve geçmiş deneyimlerden anlam inşa etmekte ve oluşturduğu anlama göre eyleme geçmektedir. Barrett (2017: 31), “Geçmiş deneyimleri temsil eden kavramlar olmasaydı, tüm duyuşal girdiler sadece arka plan gürültüsü olurdu” demiştir. Lisa Feldman Barrett’in "How Emotions Are Made" kitabında anlattığı üzere, duygular öznel deneyimlerdir ve bireyin geçmiş yaşantılarından ve yaşantılara yüklediği kavramsal anlamlardan oluşan zihinsel ve bedensel süreçlerdir. Bir bireyin bir duyguya yüklediği anlam, o duyguyu deneyimleme şekli, o duygunun nasıl tetiklendiği ve nasıl ifade edildiği, klasik duygu kuramlarında olduğu gibi herkes için aynı şekilde ilerlememektedir. Bireyin öznel deneyimleri, duyguları yaşama ve ifade etme yollarında farklılıklar yaratmaktadır. Bestecilerin eserlerini nasıl bir birikimle ortaya çıkardıklarını keşfetmek, onları ve eserlerini anlamak bu nedenle önemli olmaktadır. Bu araştırmanın amacı icracıları icra ettikleri eserin gerçek hikayesi hakkında bilgilendirmek; dinleyicilerin dinledikleri performans hakkında daha bilinçli olmalarını sağlamak; çalışmanın gerekçesi, içeriği, konusu, provaları ve gösteri gecesinde yaşananları inceleyerek araştırmacıların derinlemesine fikir edinmelerini sağlamaktır. Bu çalışmada öğretmenlerin bu çalışmalarını daha derin bir altyapı ile öğrencilerine aktarmaları ve literatüre katkı sağlamaları amaçlanmıştır.

Bu çalışmada Bahar Ayini eseri için örnek olay incelemesi yapılmıştır. “Herhangi bir olayı derinlemesine inceleme amacıyla kullanılan, araştırma metotlarının (doküman analizi, gözlem, anket

ve mülakat) tümünü kapsayabilen bir şemsiye yöntemdir" (Yin, 198, akt Aydoğdu, Karamustafaoğlu, Bülbül, 2017: 559). 1957 yılında Igor Stravinsky ile yapılan röportaj kayıtları ve gala gecesinin dansçılarından biri olan Marie Rambert'in anıları sosyal medya ve video paylaşım siteleri taranarak analiz edilmiş; besteci üzerine belgeseller izlenmiş, makaleler, tezler ve kitaplardan yararlanılmıştır.

Bu çalışmada insanın bulunduğu yer ve zamandaki etkilerin duyular ile içselleştirilerek sanata dönüştürülmesi, farklı kişilere duyular aracılığıyla nasıl aktarıldığı, hafızanın mekanlarda duyulara etkisi ve Igor Stravinsky'ye ait Bahar Ayini Bale Süiti ile gala gecesinde yaşanan olaylar araştırılarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Hafıza (Bellek) ve Mekân

Arapça bir sözcük olan "hafıza" "muhafaza" ile aynı olan h-f-z- kökünden gelmektedir. Anlamı ise "muhafaza eden", "koruyan", "saklayan" demektir (Mutman, 2017: 44). Hafıza, mekânı ve zamanı eşleştirerek kayıt altına almaktadır. Geçmişte yaşanmış ve hafızalarda iz bırakan deneyimler hafızamızın temelini oluşturur. Mekân, bu deneyimlerin vazgeçilmez unsuru olarak, hafızayı canlı tutmada ve onu korumada önemli bir faktördür. Mekânın bellekle etkileşimi, deneyim ile geçmişin karşılıklı ilişkisi sebebiyle yeniden oluşturulmasında rol oynamaktadır. Mekân, hafızada hem deneyimler sonucu elde edilen bir ürün hem de deneyimlerin oluşmasında etkin olan ve ürettiren bir olgudur. Hafıza, sanatın her dalında kültürün vazgeçilmez bir kaynağı olmuştur. "Disiplinler arası bir kavram olan ve bu disiplinlerin (Sosyoloji, Antropoloji, Tarih vb) çalışma alanları içerisinde ele aldığı bir konu olarak bellek, geçmişten günümüze toplumların kültürel mirasını yansıtmada önemli bir kavram haline gelmiştir" (Görgülü, 2020: 396). Kültürel bellek sayesinde topluma ait sanat kimliğinin aktarımı sağlanmaktadır. "Kültürel bellek, genel anlamıyla toplumların geçmişlerine dair birikimleriyle olan bağlantılarını tekrarlamak suretiyle canlı tuttuğu ve bu birikimin kuşaklar arası aktarımını sağlayarak sürekli hale getirdiği kolektif kimliği oluşturan bellek türünü tanımlar" (Akın, 2018: 104). Müzik ise sergilenirken üretildiği mekândan uzaklaşmakta, tekrar edildiği sürece Dünya'yı kulaktan kulağa gezerek hafızalara yerleşmektedir. Akın'a (2018: 108) göre müzik, kültürel alana ait bilginin kaydedilmesinde etkin olarak rol almakla kalmamakta, aynı zamanda bizzat icrayı yapan kişinin kültürel bilgiyi hatırlayarak "geri çağırmasını" sağladığı gibi, aynı kültürel kimliğe sahip bir toplumda icrayı dinleyen topluluğun geçmiş tekrarlarla hafızasına kodladığı bu bilginin canlı tutulmasına da katkı sunmaktadır. Müziğin beraberinde getirdiği kültür bilgisi ile nasıl ve nerede oluştuğu önem kazanmaktadır. Mekân ve hafıza arasındaki ilişki incelediğinde, bu iki faktörün birbirini etkileyen olgular olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca mekân, kullanıcıları olan kişilerin anıları, paylaşılan yaşam deneyimlerine dayalı bellekte kalanları paylaşarak kolektif anıları oluşturmada bir etkidir. "Çünkü insanın mekânla olan ilişkisinde deneyim kadar hafıza da asli bir belirleyendir" (Yılmaz, 2019). Müzik üretilen mekanlarda birbirine zıt duygular ve hisler yaşanabilmektedir. Aynı mekânda dinlenen müzik kişiye üzüntü, keder, melankoli gibi duygular yaşatabilirken bir başka müzik mutluluk, sevinç, gurur duygularını da yaşatabilmektedir.

"Kültürel yaşantının bir aynası olarak kabul edilebilecek mekan algısı, aynı zamanda müzik ve kültür ilişkisini, bu ilişkinin anlamsal boyutunu, kültüre has özellikleri yansıtan bir araç niteliğindedir"

(Bağçeci, 2022: 160). Mekânın tekrar ziyaret edilmesi, içerisinde yaşananların hatırlanmasına ve hafızanın tazelenmesine sebep olmaktadır. “Mekânın korunması, mekânda bulunan insanın kültürel formunun, hafızasının korunması için elzemdir” (Aksoy, 2021: 77). Bu sayede de kültürel yolculuk kolektif hafıza olarak kayıp vermeden devam edebilmektedir. Bu sebeple müzik olgusunu deneyimlediğimiz mekanlar, belleğimizde görsel ve işitsel duyularımız aracılığıyla yer ederek önem kazanmaktadır.

Müziğin Duygulara Ve Duyguların Müziğe Etkisi

Müzik, insanın ruh haline etki eden öznel bir yapı niteliği de taşır. Belirli kural ile düzenli bir yapıya sahiptir ve farklı tonlarda işitildiğinde insanda duygusal tepkimelere sebep olmaktadır. Ayrıca müzik besteleyen kişinin de kendi duygularını ifade etme yoludur. İnsan hayatı boyunca istemsiz bir şekilde maruz kaldığı müziklere de anlam yükleyebilir ve kültürel göndermeleri sonucu kişiye daha önce hiç bulunmadığı yerleri dahi çağrıştırmalıdır. Toplumsal kültürün içerisinde istemsizce maruz kalınmış bir müzik parçasının, kişi o bölgede hiç bulunmamış olsa bile çağrışım yaratma gücü vardır. Örneğin, bir seyahat süresince şoförün dinlediği Karadeniz müzikleri, kişiye Karadeniz bölgesini ya da Karadeniz insanını hatırlatabilir ve bu bilgi, kişiye duyuları aracılığıyla geçmişte edindiği tecrübelerden gelmektedir. “Müzik, bir tarihsel algılama şeklidir. Müziğin algılanması aynı zamanda kültürel tarih ve bellek ile ilintilidir” (Özer, 2021: 107).

Bir duygunun müzik ile ifade edilmesi ise çok detaylı ve incelik isteyen bir iştir. Besteci ifade etmek istediği duyguyu notaların yanı sıra terimler ile de detaylandırır. Eğer seslendirilecek eserin bestecisi hayatta ise icra edecek olan sanatçı, çalışmalarını besteci eşliğinde yaparak duyguyu en doğru şekilde ifade etmeyi hedeflemektedir. Eğer böyle bir imkân yoksa da icracının tecrübeleri ve çalışmaları doğru duygunun aktarılabilmesi için önemlidir. “Bir müziğin icra edilme biçimini ifade eden performans özellikleri ise, performans durumu (yorumlama, konsantrasyon, motivasyon, duygu durum, sahne varlığı, performans durumu, teknik ve yorumlayıcı becerileri) hem de geçici performansla ilişkili değişkenler (izleyici iletişim, vb.), duygunun algılanışı ve uyarılması üzerinde büyük bir etkisi olarak karşımıza çıkar” (Canyakan, 2020: 30).

Igor Stravinsky'nin Hayatı Ve Başlıca Önemli Eserleri

İgor Fyodoroviç Stravinsky 17 Haziran 1882 yılında Petersburg'un Orienbaum ilçesinde doğmuştur (Asadova, 2016: 4). Ailenin orijinal adı Sulima-Strawinski'dir. Bu isim Litvanya'da bulunan Streva nehrinden gelmektedir. Sanatçı bir ailede büyüyen bestecinin babası Fyodor Stravinsky Mariinski Tiyatrosunda solist bas, annesi Anna Stravinsky ise başarılı bir piyanisttir.

Stravinsky erken yaşlarda sadece piyano ve müzik teorisi dersleri almıştır. Stravinsky, babası uzun süre armoni dersi almasına izin vermediği için sistemli müzik derslerine gidememiştir (Oliver, 1995: 26). İlgisini bestecilik alanına yönelten etkenlerden biri Stravinsky'nin piyano ile yaptığı doğaçlamaları olmuştur. Besteci Stravinsky, hukuk fakültesine gittiği üniversite yıllarında ünlü bestecinin oğlu Viladimir Rimsky Korsakov ile tanışmıştır. 1902 yılı yazında annesiyle Almanya'nın Bad Wildungen şehrine yaptığı bir ziyaret sırasında arkadaşının babası Rimsky Korsakov ile tanışmak için Heidelberg'de gitmiş ve bazı çalışmalarını Rimsky Korsakov'a dinletmiştir. Bu tanışma zaman içerisinde bir baba-oğul ilişkisi kadar yakın bir hal almıştır. Korsakov, Stravinsky'nin kendisinin de ders verdiği Saint Petersburg konservatuvarına gitmesini istememiş, kendisine uygun olmayacağını

düşünerek ona armoni ve kontrpuan dersleri alarak çalışmalarına devam etmesini tavsiye etmiştir. "Armoni ve kontrpuan kurallarının çoğunu kendi kendine öğrenmesine rağmen, solo piyano repertuarının çoğunu çalabilen başarılı bir piyanist olduktan sonra besteciye damgasını vuran, Fyodor Akimenko'dan armoni ve Vassily Kalafaty'den kontrpuan dersleri almaya başlamasıdır" (Dekeli, 2020: 17).

1906 yılında Stravinsky annesinin kardeşinden olan kuzeni Catherine Nossenko ile evlenmiştir. Birlikteliklerinden Fyodor (1907), Ludmila (1908), Soulima (1910) ve Marina Milena (1913) isimlerinde dört çocukları olmuştur (Igor Fyodorovich Stravinsky Biography, 2022). Bahar Ayini galasında tanıştığı Coco Chanel ile kısa süreli gizli bir aşk yaşamıştır. Craft'a (1979) göre İlk eşi olan Catherine Nossenko ile evliliğinden on beş yıl sonra Stravinsky, Vera de Bosset Sudeikina ile tanışmış ve ona delice âşık olmuştur. Dansçı Vera ile yaşadığı bu aşk evliliğe dönüşmüş ve birliktelikleri, Amerika'da yaşayan Stravinsky'nin vefatına kadar devam etmiştir.

Sergei Pavlovich Diaghilev 1872 yılında Rusya'nın Chudovsky bölgesinde dünyaya gelmiştir. Ekonomik sebeplerden dolayı ailesi ile hukuk okumak için St. Petersburg'a yerleşmiştir. "Ancak kısa sürede buradaki sanat çevresine uyum sağlayarak sergi küratörlüğü, tiyatro yöneticiliği gibi işlere yönelmiştir" (Günay, 2017: 77). Rus bale topluluğu kurucusu olan Diaghilev 1909-1929 yılları arasında Avrupa'nın birçok kentinde Rus sanatını sergilemiş ve Rus kültürünü öne çıkarmıştır.

Sergei Diaghilev, batı izleyicisine Rus sanatını sergilemek için Avrupa'ya gelerek kurduğu Rus bale topluluğuna 20 yıl boyunca direktörlük yapmıştır. Bu şirket aracılığıyla Rus balesini Anna Pavlova, Vaslav Nijinsky, Bronislava Nijinska, Mikhail Fokine, Léonide Massine, George Balanchine, Igor Stravinsky, Sergey Prokofiev, Pablo Picasso ve Henri Matisse gibi göz kamaştırıcı bir dizi dansçı, koreograf, besteci ve sanatçıyı tanıtmış ve teşvik etmiştir (Hutchinson's, 2011). Rimski Korsakov'dan müzik dersleri almış olan Diaghilev dansçı, sanat eleştirmeni ve bir empresaryodur. Mussorgsky'nin Boris Godunov isimli operasını 1908 yılında sahneye koymasından sonra 1909 yılında Paris'e yerleşerek Rus Bale Topluluğunu kurmuştur. Büyük ilgi gören bu performans Diaghilev'i, müzik, resim ve dansı bir araya getiren yeni bir bale arayışı yaratma konusunda teşvik etmiştir (Turan, 2017: 9).

Stravinsky'nin, bir çok balesinin librettosunu yazan Diaghilev ile derin dostluğu, Diaghilev'in besteciye 1909 yılında yaptığı davet ile başlamıştır. Bu davet ve tanışma Stravinsky'nin hayatındaki bir diğer dönüm noktasıdır. Diaghilev sanatçıdan Chopin'in iki piyano eserini orkestraya uyarlamasını istemiştir ve böylelikle Stravinsky'e ilk kez Paris kapıları açılmıştır. Sonrasında yine Diaghilev'in siparişi üzerine ilk balesi olan Ateş Kuşu eseri Paris Theatre du Chatelet'de seyirciyi oldukça etkilemiş ve bestecinin sanat kariyeri için birçok ilkin öncüsü olmuştur. Rimsky Korsakov'un orkestral renklerini taşıyan Oiseau de feu (Ateş kuşu), 25 Haziran 1910 tarihinde Paris'de sergilenmiştir (Kılıç, 1998: 11). Ateş Kuşu'nun hemen ardından bir yıl sonra yine aynı tiyatrodaki sahneye konulan bir başka eseri 1911 yılında Petruşka olmuştur. Rus Bale Topluluğu dört sezon boyunca Théâtre du Châtelet'te oynanmıştır. 1913 yılında, Montaigne caddesinde, Théâtre des Champs Elysées'de yeni bir tiyatro açılmıştır (Hartopp, 2017: 155). Birçok sert eleştiri alan ve skandallara sebep olan eseri Bahar Ayini ise aynı yıl ilk kez Champs Elysées tiyatrosunda izleyici karşısına çıkmıştır.

Stravinsky ve ailesi Birinci Dünya Savaşının başlaması ile ekonomik sıkıntılar da yaşamaya başlamış ve daha önce birçok kez ziyaret ettiği İsviçre'nin Lozan kentine taşınmışlardır. Burada yazar Charles-Ferdinand Ramuz ile birlikte pek çok esere imza attıkları bilinmektedir. Kısıtlı imkanlara rağmen “Bir Askerin Öyküsü” eseri üzerinde çalışmış ve 1918 yılında tamamlamışlardır. Stravinsky 1920’de Paris’e yerleşmiştir. Taşınma sonrası Pablo Picasso, André Gide, Henri Matisse, Jean Cocteau ve Alexander Benois gibi o döneme ait önde gelen Fransız sanatçılarla tanışmıştır. 1920 yılında bilinen eserlerinden biri olan Pulcinella Paris’te sahnelenmiş ve Üflemeli Çalgılar Senfonisi (1920), Mavra (1922), Düğün (1923) gibi diğer önemli eserlerini tamamlamıştır. 1923 yılı sonrası neo-klasik eserlerini yaratmış, 1928’de bale eseri olan Apollo Musagetes’i, 1934’de melodram tarzındaki Persephone’u ve 1927’de opera oratoryosu olan Oedipus Rex’i ortaya çıkarmıştır. 1927 yılından sonra Diaghilev’in Paris’deki sanatsal etkinliklerinin yirminci yıl dönümü kutlaması hariç, ondan gelen hiçbir öneriyi kabul etmemiştir. Bu kutlama için yazılan eser, opera-oratoryo formunda Sofokles’in eseri Oedipus Rex olmuştur. (Kılıç, 1998: 14). Stravinsky, 1934 yılında, Rus devrimi sonrası Fransız vatandaşı olmuştur. “Karısının ve kızının tüberkülozdan ölmesinin ardından Stravinsky, 1939’da Amerika Birleşik Devletleri’ne taşındı” (Igor Fyodorovich Stravinsky Biography, 2022). 1940 yılında ikinci evliliğini dansçı olan Vera de Bosset gerçekleştirmiştir. Aynı yıl bir başka önemli eseri olan Do Majör Senfonisini tamamlamıştır. Sipariş üzerine 1942’de Circus Polka ve Danses Concertantes’i, 1944’de Scenes de Ballet gibi eserlerini besteleyen Stravinsky, Amerika’da bulunduğu dönemde besteciliğin yanı sıra Harvard Üniversitesi’nde de ders vermeye başlamıştır. Sanat hayatına eğitimliği de eklemesine rağmen Stravinsky beste çalışmalarına her zaman devam etmiştir. 1945’de Amerika vatandaşı olduktan sonra 1951’de The Rake’s Progress ve 1957’de Agon operalarını bestelemiştir. 1962 yılında artık tüm dünyanın tanıdığı bir besteci haline gelen Stravinsky Rusya’dan gelen bir davet üzerine kendi eserini yönetmek için çok uzun bir aradan sonra ülkesine gitmiştir. İleri yaşından ötürü 1967’de sağlık problemleri yaşamaya başlamış ve durumu zaman içerisinde kötüleşmiştir. White (1980: 263) Stravinsky’nin 6 Nisan 1971 yılında New York’daki evinde hayatını kaybettiğini ve kendi isteği üzerine Venedik’te St. Michele adasına gömüldüğünü ifade etmiştir.

Bahar Ayini ve Champs Elysee Tiyatrosu’nda Gerçekleşen Gala Gecesi

29 Mayıs 1913 yılında Fransa’nın Paris kentinde bulunan Champs Elysee tiyatrosunda, Igor Stravinsky’nin Bahar Ayini bale temsili gala gecesinde, hafızalarda yer edinen bir olay yaşanmıştır. Orkestra şefi Pierre Monteux yönetiminde gerçekleşen modernist bestecinin bu eseri, olaylı gala gecesi sonrası müzik ve sanat dünyasının en bilinen eserlerinden biri olmuştur.

Stravinsky, 1910 yılında Maurice Ravel ile İtalya’da bulunan Varese isimli kasabadan bir defter almış, bu defteri iki yıl süreyle yanında taşımış ve Bahar Ayini taslaklarını Clarens’e geri döndüğünde Hotel du Châtelard’da bu deftere yazmaya başlamıştır. Eser, bir duvar piyanosu, bir masa ve iki sandalye için yeterli alana sahip oldukça küçük bir odada yazılmıştır. Stravinsky eseri eşit uzunluktaki iki parça halinde “Dünya’nın Hayranlığı” ve “Kurban” olarak 1912’nin başında bitirmiş ve enstrümantasyon üzerinde çalışmayı bahar sonunda tamamlamıştır. Besteci Bahar Ayini eserinin revizyonunu Chanel’in daveti üzerine gittiği villasında gerçekleştirmiştir.

Bu eserin koreografisi Saint-Petersburg İmparatorluk Dans Akademisi’nde eğitim gören Vaslav Nijinsky’ye aittir. Nijinsky’nin Bahar Ayini için hazırladığı koreografi, bu yüzyılın ilk yıllarında, son

zamanlarda yeni ve hatta benzersiz olarak kabul edilen şey olarak öngörülmüştür (Hodson, 1985: 35). Polonyalı balet Nijinsky, Sergei Diaghilev'in 1909 yılında Paris'te kurduğu Rus bale topluluğunda baş rolde görev almıştır. "İlk Paris sezonunda Diaghilev Rus Bale Topluluğu'na yıldız erkek dansçı olarak katılan Nijinski, XX. yüzyılın başlarında sahne üzerinde görülebilecek eşi olmayan bir erkek dansçı olarak kabul edilmiştir" (Tuna, 2017: 21).

Nijinsky'nin koreografisi ve Stravinsky'nin müziği vahşi, aynı zamanda kontrol dışı gücü tamamen yeni olmuştur. Stravinsky, Bahar Ayini eserini o dönemde yazılan en büyük orkestra için, daha önce sahnelenen "Ateş Kuşu" ve "Petruşka" balelerinin başarısına güvenerek yazmıştır. Stravinsky'nin eserleri ironik bir şekilde ortaya çıkmıştır. Bunun sebebi Stravinsky'nin uzun yıllar boyunca ülkesinde yaşamamasına karşın kullandığı temaların Rusya'nın kırsal bölgelerine ait müziklerden gelmesidir. Stravinsky'nin Rus mirası, stilistik gelişiminde her zaman kritik bir faktör olarak kalmıştır. 19. yüzyıl Rus müziğinin büyümesini karakterize eden, geleneksel batı müziği modellerine bağlı kalınarak diğer yandan Rus yerel müzik geleneğinin kullanılması olmuştur. Stravinsky kendi ülkesinden soyutlanmasının bir sonucu olarak yirminci yüzyıla özgü bir renk kazanmıştır. "Kendi topraklarından koparılan ve yabancı bir kültüre adapte olmaya zorlanan entellektüel ya da sanatsal mülteci, çağdaş yaşamın bir özelliği olmuştur; ve sanatsal yabancıнын ya da bölgenin dışındaki imajı, Stravinsky'nin eserinde en karmaşık ve zengin gelişmiş gerçekliklerinden birini bulmuştur" (Morgan, 1990: 90). 18. yüzyılda Fransa'da doğan Neoklasizm ile resim, heykel ve mimari olduğu kadar müzik de bu değişimden etkilenmiştir. Ancak müzikteki belirgin değişim Primitivizm akımı ile 19. yüzyıl sonlarında ve 20. yüzyıl başlarında ortaya çıkmış bir modern sanat akımı olmuştur. "19. yüzyılın sonunda resim ve heykelde ortaya çıkan bir modern sanat akımı olan ilkelcilik (primitivism) (Goldwater 1986: 1-10, akt Yöre, 2011: 7), Batı Avrupa dışındaki ülkelerin halk müziği malzemelerinin (mod ve ritm) ve ezgilerinin çağdaş müzik teknikleriyle birleştirilmesiyle oluşan ve Igor Stravinski ile başlayan bir bestecilik akımı olarak ortaya çıkmıştır (Hoffer, 2010: 284-287; Kütahyalı, 1981: 30; Sachs, 1965: 245-247, akt. Yöre, 2011: 7). Bahar Ayini'nin senaryosu, kurbanlık bir bakirenin ölümüne dans ettiği bir pagan ritüelidir. Stravinsky çocukluğu sırasında bu ritüellerden etkilenmiş ve 1910 yılında henüz Ateş Kuşu balesi üzerinde çalışırken Pagan ayinlerinden esinlendiği bir bale fikrinin canlandığını aktarmıştır. Paganizm konusunda bilgi sahibi olan dostu Nicholas Roerich ve koreograf Mikhail Fokine ile 1910 yılının ilkbahar ve yaz aylarında yaptığı sohbetlerde paganizm ritüelleri hakkında epey fikir edinmiştir. Roerich, Stravinsky'yi eski Rusya'dan farklı karakterlerin de içinde olduğu her türlü ritüeller, fedakarlıklar, kehanetler ve danslar gibi pek çok ögeyi de anlatan hikayelerle etkilemiştir.

Bale, baharı tetiklemek için yapılan bir pagan ritüelini temsil etmektedir. 30 dakika süreyle bale, izleyicilerin duyularını etkileyen ve kızdıran, şok edici zengin bir hikayedir. Gala gecesinde Nijinsky'nin koreografisini dansçı Maria Piltz sergilemiştir. Bakireyi canlandıran dansçı önce donarak başlamakta, asimetrik duruşlar ve zorlanır hareketlerle yavaşça canlanmaktadır. Dramatik bir şekilde yorumlanan bu dans karşısında müzik homurdanmakta, cıyıklamakta, kasıtlı ve rahatsız edici şekilde yükselmektedir. Müzik, tamamen kural dışı bir şekilde işitsel kargaşa yaratmak için tasarlanmıştır. Dansın bu ilkel ve hayvansı tasviri Paris'te bulunan soylu seyirciyi kışkırtmış ve şaşırtmıştır.

Bale, baharın yeniden gelmesi ve bir bakirenin kurban edilmesi ile dünyanın yenilenmesi etrafında dönmektedir. “Kurban, ritüel bir süreçte birkaç bakire arasından seçilir, kurban olarak damgalanır ve sonunda güneş ve bereket tanrısı Yarilo'nun iyi niyetini kazanması beklenen bir kurban olarak ölümüne dans eder” (Brandstetter, 1998: 38).

Igor Stravinsky Bahar Ayini eserinde birçok Rus halk müziğini kullanmıştır. Ancak o dönemde bu alıntılarını eserleri üzerinde çalışırken özellikle ifade etmemiştir. “Stravinsky, temalarının kaynaklarından asla bahsetmez. Ne başlıklarında ne de dipnotlarında bir temanın kendi icadı mı yoksa halk müziğinden mi alındığına değinmez” (Taruskin, 1980: 501). Bu yaklaşım dönemin Rus bestecilerinde bir gelenek haline gelmiş, yaşadıkları bölgesel kültürü yaptıkları besteler aracılığıyla, Avrupa başta olmak üzere tüm dünyaya yaymışlardır.

“Henüz Nisan ayında açılmış yepyeni bir salon olan “Théâtre des Champs-Élysées”, 29 Mayıs akşamı tika basa doludur; “dahi Rus besteci Igor Stravinsky’nin son mucizesi” olan Bahar Ayini’ni izlemeye gelenler arasında Maurice Ravel, Claude Debussy, Edgard Varèse ve (Stravinsky’nin sonradan reddetmiş olmasına rağmen konserin yarısında çıkan) Camille Saint-Saens gibi zamanın en önemli bestecilerinin yanı sıra Marcel Proust, Pablo Picasso, Gertrude Stein ve Jean Cocteau gibi isimler vardır” (Matalon, 2013).

Bahar Ayini içerisinde Pagan festivallerine ait müzikler sıkça duyulur. Buna karşın sadece açılış solosu bir Litvanya halk şarkısı olan “Tu Manu Seseşele” fagot solosu olarak duyulmaya başlandığında dahi seyircilerden eleştiri sesleri yükselmeye başlamıştır. “Aslında ezgi, bestecinin bu eserde sıklıkla faydalandığı Anton Juskiwicz’in Litauische Volks-Weisen (Litvanya Halk Şarkıları) adlı antolojisinden alıntılanmıştır. Bu kaynak 1900’de Krakov’da yayınlanmıştır. Solo için kaynak ezgi bu kitaptaki 157 numaralı “Tu manu seserele” isimli bir Litvanya halk şarkısıdır” (Sakarya, 2018: 77). Stravinsky’nin bu solo için fagotu seçmesinin sebebi kamışlı bir çalgı olan Dudka’yı taklit etmek istemesidir. “Bu, Stravinsky’nin genellikle çobanların zarif kamışlı çalgı ile birleşmiş müziğini betimlemek istediğini gösterir” (Grymes, 1998: 117). Bu solo besteci tarafından çeşitlendirilerek ikinci ölçü itibarıyla kaotik müzik iç içe geçmeye başlamaktadır.

Kargaşa perde açılır açılmaz başlamıştır; bağrıışmalar, ıslıklar ve yuhalamalar kısa sürede müziği bastırmıştır (Hartopp, 2017: 281). Misafirler arasında bulunan Maurice Ravel ve Saint Seans’ın ilk tepkileri fagot solosunun çok tiz seslere yazılmasıdır. Bir söylentiye göre, besteci aslında iyi çalışmış bir fagot sanatçısı olacak olursa eserin açılışını bir küçük üçlü aralık ile yukardan yazmayı istemiştir. Genellikle kalın seslerinin kullanıldığı bir enstrüman olan fagotun bu kadar tiz bir açılış solosu çalması ilk provada dahi orkestrada ilgi çekmiştir. Gala gecesi obua ve korangle sanatçısı olarak bulunan Louis Speyer tahta ve bakır üflemlerli çalgıların ilk provasında şöyle demiştir; “giriş zaten bir sürprizdi, o tiz seslerde bir fagottu, hepimiz baktık ve hatta orada bulunan bazı besteciler saksafon olup olmadığını sordular” (Taruskin, 2016: 399). Performans sırasında 78 yaşındaki Camille Saint Seans açılış solosunun ardından tepkisini hemen vermiştir. “Saint-Saëns, yanında oturana fısıldamadan önce, tahta üflemlerli solosunun sadece birkaç ölçüsünü duydu ve “Eğer bu bir Fagotsa - ben bir babunum!” dedi” (Stravinsky’s ballet: 100 years on., 2014). Müzik uyumsuz ve tamamen tahmin edilemeyecek bir yapıdadır. Orkestrayı yöneten şef Pierre Monteux eserin sahnelenmesi sırasında bir şeylerin

yaşanmasını beklemekteydi. Özellikle de provalar iyi gitmemiş, orkestra Stravinsky'nin müziğini seslendirirken zorlanmış ve besteci Nijinski'nin koreografisini beğenmemiştir. Stravinsky gala gecesini kargaşa çıkmasının asıl sebebinin müziği olduğuna inanmamıştır. "Şehrazat için geldiler, güzel kızları görmeye geldiler, Bahar Ayini'ni gördüler ve şok oldular" (Joseph, 2001: 185). Stravinsky gelen izleyicilerin çok saf ve çok aptal insanlar olduğunu aktarmıştır kendi verdiği bir röportajda aktarmıştır (Fatova Mingus, 2017). Eser sahnelendiği o ilk gece çalındıkça tepkiler daha da büyümüş, bale dansçıları dans etmeye başladıklarında ise seyirci tıslamalarla ve ıslık sesiyle karşılık vermeye başlamıştır. Sanatçılar birbirlerini zor duyabilmeye başlamış, durum gittikçe kötüleşmiştir. Stravinsky bu duruma çok öfkelenmiş, öyle ki hızla dışarı çıkmış, kulise girmiş ve dansçılara doğru zamanında girmeleri için yardım etmeye başlamıştır. O sırada ise Diaghilev çaresizce isyanı bastırmak ve performansın devamlılığını sağlamak için sahne ışıklarını açıp kapatmış ancak seyircileri bastırmayı başaramamıştır. Dış görüşlerinin oluşturduğu izlenimlerden beklenmeyecek iyi giyimli seyirciler arasında dahi tartışmalar büyümüştür. İki genç tartışmaya başlamış, yumruk yumruğa kavga çıkmış, kavgaya üçüncü ve dördüncü kişiler katılmıştır (Brandstetter, 1998: 37). Ayrıca Hartopp (2017: 281), seyirciler arasında kavga çıktığını ve polis çağrıldığını aktarmıştır. Performansın ilk yarısı bu ve benzer olaylarla sonlanıp ara olduğunda biraz olsun sakinlik geri getirilmiştir. Ancak performans yeniden başladığında kargaşa ilk yarından da fazla büyümüştür. Bu yenilikçi çalışmayı destekleyenler ve sosyetenin önde gelen kadınları arasında hakaretlerin ardı arkası kesilmemiştir. O sırada ise koridorlarda yumruklasmalar devam etmektedir. Olaylı gala sonrası Diaghilev, Nijinsky ve Stravinsky bir araya geldiklerinde neler olduğuna dair kritiklerde bulunmuş ve Diaghilev aslında "seyirciden tam olarak istediğim tepki buydu" demiştir (Craft, 1972: 47).

Eser, kendisinden önce yazılan tüm müzik geleneklerinden o kadar şiddetli ve farklıdır ki, Giacomo Puccini dostu librettist Tito Ricordi'ye yazdığı mektubunda fikirlerini şöyle aktarmıştır; "Bahar Ayini'ni dinlemeye gittim. koreografi gülünç, müzik saf kakofoni. Bununla birlikte, bir miktar özgünlük ve belirli bir miktarda yetenek var ama hep birlikte ele alındığında, bir delinin eseri olabilir" (Puccini ve Carner, 1974: 243). Stravinsky bu eseriyle tarihte en olaylı şekilde seslendirilen eser olarak hafızalarda yerini almıştır. Bunun sebebi o dönemde hiç alışık olunmayan bu karmaşık ve kaotik müziğin anlaşılabilmesidir. Aslına bakılırsa Paris'te, bir nota dahi duyulmaya başlamadan Rus, Diaghilev ve Nijinsky karşıtı gruplar olmuştur. Brandstetter (1998: 37) gala gecesini çıkan olayların bir sebebinin Paris'deki Yahudi ve Rus göçmen karşıtlığı olduğunu aktarmıştır. Stravinsky'nin eserinde istediği bir isyan değil aslında kargaşadır. Bestecinin bu eseri, çatışan müzik notalarıyla, aksak ve zamansız vücut hareketleri olan, görsel olarak son derece uyumsuz, şok edici bir kombinasyonunun bestesidir. Sonuç ise izleyiciler için görsel ve işitsel bir rahatsızlık olmuştur. Olaylı galanın bir yıl sonrasında, eser yine Monteux tarafından yönetilerek Casino de Paris'te bir performans daha sergilenmiştir. Stravinsky, başarılı performans sonrası çok takdir edilerek salondan övgülerle ayrılmıştır (John Randolph, 2016). Daha sonra hiçbir bestesi müzik dünyasında buna benzer şok edici etkiyi yaratmamıştır.

Sonuç ve Değerlendirme

Müziğin hafızalarda edindiği yer anıların canlanmasında büyük rol oynamıştır. Günümüze kadar gelen çeşitli sanat türleri içerisinde müzik, ortaya çıkış sebepleri itibariyle, üretildiği mekânlar ve etkileşimde

bulunduğu kişiler tarihsel bir imge halini almıştır. Aldığı eğitim, kişisel deneyimler, ziyaret ettiği yerlerde duyduğu müzikler, Igor Stravinsky'nin Bahar Ayini eserini bestelemesine etki etmiştir. Ancak o dönemde daha önce sahnelenen iki bale eseri Petruşka ve Ateş Kuşu baleleri, Bahar Ayini eseri kadar ses getirmemiştir. Eserin müziği olduğu kadar koreografisi de sıra dışı olması sebebiyle hem görsel hem de işitsel olarak konukların duygularında tepkiye neden olmuştur. Bu yenilikçi ve farklı eser ile sahnelendiği Champs Elysee tiyatrosu o gece bulunan insanların hayatlarına da etki ederek kolektif bir anı haline gelmiştir. Bu eser günümüzde dahi sergilendiğinde müziği ve koreografisiyle olduğu kadar halen yaşanan olaylarla da hatırlanmaktadır.

Sanatın önemli bir kolu olan müziğin bellek üzerindeki işlevi Bahar Ayini eseri örneği ile ele alınmış, besteci Igor Stravinsky'nin bu eseri bestelerken yaşadıklarından nasıl etkilendiği incelenmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgular sonucunda müziğin ve sunumun hafızadaki yeri ile duyguları nasıl etkilediği, seyirci beklentilerinin dışında gelişen sanat olaylarının beğenilmese dahi hatırlanabildiği anlaşılmaktadır.

Stravinsky'nin bu eseri ve o dönemde uyandırdığı etkiler şunu göstermektedir ki; bir sahne eserinin izleyicisi üzerinde yarattığı hisler ve duygular, o eserin hafızalarda yer etme olasılığını yükseltmektedir. Eserin döneme aykırı olması ve seyircilerin beklentisini karşılamaması sonucunda oluşan hisler ve duygular olumsuz bile olsa yine aynı şekilde kalıcılığını pekiştirmiştir. Bir eserin kalıcılığı, uyandırdığı duyguların olumlu ya da olumsuz olması ile bağlantılı değil, duygusal tepki ortaya çıkarmasıyla bağlantılıdır.

Çıkar Çatışması Beyanı

“Mekan Ve Bellek Bağlamında Igor Stravinsky'nin Bahar Ayini Eserinin Galasında Yaşananların İncelenmesi” başlıklı makalem ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur.

Kaynakça

- Aksoy, M. (2021). Kolektif Hafıza ve Sanat Pratiğinin Mekânı Olarak Atölye. *Yeni Fikir Dergisi*, 13 (26), 73-80. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yenifikirjournal/issue/64280/908918>
- Akın, B. (2018). Kültürel Bellek Ve Müzik. *Eurasian Journal of Music and Dance*, (13), 101-117. DOI:10.31722/konservatuvardergisi.496835
- Asadova, A. (2016). *Igor Stravinski'nin dinsel yapıtları ve Psalmeler Senfonisi*. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- Barrett, L. F. (2017). *How Emotions Are Made: The Secret Life of the Brain*, Houghton Mifflin Harcourt, Amerika.
- Soylu Bağçeci, F. (2022). Mekan Ve Müzik İlişkisinde Temel Yaklaşımlar: Etnografik Araştırmalarda Mekan. *Uluslararası Toplumsal Bilimler Dergisi*, 6 (2), 158-175. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/toplumsalbilimler/issue/72874/1163589>
- Biography, (2022, Mayıs 07). *Igor Fyodorovich Stravinsky Biography*, A&E Television Networks. <https://www.biography.com/musician/igor-fyodorovich-stravinsky>
- Brandstetter, G. (1998). Ritual as Scene and Discourse: Art and Science Around 1900 as Exemplified by “Le Sacre du printemps.” *The World of Music*, 40(1), 37-59.

- Canyakan, S. (2020). Müziğe Verilen Duygusal Tepkide Zaman-Mekân Etkenleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi*, 6 (11), 23-54. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/amader/issue/52410/650437>
- Craft, R. (1972). *Stravinsky: Chronicle of a Friendship*, Alfred A. Knopf, Amerika.
- Craft, R. (1979). *Catherine and Igor Stravinsky*, The New York Review, Amerika.
- Dekeli, İ. (2020). *The Percussion Usage Of Igor Stravinsky In His Early Ballets: The Firebird, Petrushka And The Rite Of Springayini*, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Fischer, E. (1995). *Sanatın Gerekliliği* (C. Çapan, Çev.). İstanbul: Payel Yayınevi.
- Görgülü, E. (2020). Fotoğraflarla Geçmiş Hatırlamak: Güncel Sanat Pratiğinde Bellek ve Hafıza Çalışmaları. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 395-413. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sanativetasarim/issue/58750/848422>
- Grymes J. A. (1998). Dispelling the Myths: The Opening Bassoon Solo to The Rite of Spring, *Idrs Journal*, America.
- Günay, A. (2017). Ballets Russes Kostümleri Üzerinden Avrupa'da Sanat ve Tasarım Ortamına Bakış (1910'lar ve 1920'ler). *Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*. (18), 75-86. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yedi/issue/30349/331089>
- Hartopp, G. (2017). *A Concise Musical History*, Vernon Press, Paris.
- Hill, C. B. (2022, Mayıs 08). *Stravinsky's ballet: 100 years on*, BBC. <https://www.bbc.com/culture/article/20130529-i-predict-a-riot>
- Hodson, M. (1985). Ritual Design in the New Dance: Nijinsky's "Le Sacre du Printemps." *Dance Research: The Journal of the Society for Dance Research*, 3(2), 35-45. <https://doi.org/10.2307/1290556>
- Hutchinson's Biography Database (2011), *RM Education Ltd.*, İngiltere.
- Jakubowski, Kelly and Ghosh, Anita (2021). Music-evoked autobiographical memories in everyday life. *Psychology of music.*, 49 (3). pp. 649-666. DOI:10.1177/0305735619888803
- Joseph C. M. (2001). *Stravinsky Inside Out*, Yale University Press, Amerika.
- Karamustafaoğlu, O., Aydoğdu, Ü. R. Ve Bülbül, M. Ş. (2017). Akademik Araştırmalarda Araştırma Yöntemleri İle Örneklem İlişkisi: Doğrulayıcı Doküman Analizi Örneği. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (30), 556-565 . DOI: 10.14582/DUZGEF.1803
- Kılıç Z. A. (1998). *Stravinsky'nin müziğinin yapısal olarak incelemesi*, Yüksek Lisans Tezi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi.
- Matalon, A., (2022, Nisan 22). *20. yüzyılın en önemli müzik eseri: "bahar ayini"*. <http://www.sanatacak.com/view/20-yuzyilin-en-onemli-muzik-eseri-bahar-ayini>
- Morgan, R. P. (1990). *Twentieth-century music : a history of musical style in modern Europe and America*. W. W. Norton & Company, Amerika.
- Mingus, F. (2017, Ocak 05). *Stravinsky On "The Riot"*, [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=dylFrTojPZY>
- Mutman, M. Ve Bursalı B. (Ed.). (2017). *Sanatta Hafızanın Biçimleri*, Küre Yayınları, İstanbul.

- Oliver, M. (1995). *Igor Stravinsky*, Phaidon Press, London.
- Özer, B. (2021). Toplumsal Hafıza Bağlamında Anlatıcılar ve Müzik. *Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi*, 3 (2), 100-120. DOI: 10.53281/kritik.1006609
- Puccini, G. ve Carner, M. (1974). *Letters of Giacomo Puccini: Mainly Connected with the Composition and Production of His Operas* (G. Adami, Ed.). Harrap.
- Randolph, J. (2016, Ağustos 14). *A Conversation with Igor Stravinsky, 1957*[Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=oJIXobO94Jo&t=954s>
- Sakarya, U. C. (2018). Erken Yirminci Yüzyıl Rus Sanatında İlkelci Eğilimler . *Akdeniz Sanat Dergisi* , 11 (21) , 65-81. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akdenizsanat/issue/34505/397044>
- Shala, A. (2021). *Aristoteles Düşüncesinde Hafıza Kavramı*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Taruskin, R. (1980). Russian Folk Melodies in “The Rite of Spring.” *Journal of the American Musicological Society*, 33(3), 501–543. <https://doi.org/10.2307/831304>
- Taşdelen, V. (2013). *Temrin*, no.58, Sanat ve Hafıza, Yıldız Teknik Üniversitesi, pp.9-11. <https://avesis.yildiz.edu.tr/publication/details/3699014e-dc49-4cea-a1e5-9fd1abd965a4/oai>
- The Famous People (2022, Mayıs 07). Igor Fyodorovich Stravinsky Biography.* <https://www.thefamouspeople.com/profiles/igor-stravinsky-325.php>
- Tuna, A. (2017). 2. Bahar Ayını Diaghilev’in Bale Tarihindeki Epik Macerası. *Sahne ve Müzik*, (5), 16-31. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/smead/issue/30545/330553>
- Turan, E. (2017). *İgor Stravinski'nin Petruşka Balesinin Orkestra Süiti İle Solo Piyano Uyarlamasının Karşılaştırması*, Sanatta Yeterlik Sanat Çalışması Raporu, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.
- Yazıcı, M. L. (2018). *Sanat Eyleminde Özne/Bellek-Nesne/Mekân İlişkisi*, Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu, Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, E. B. (2019). *Edebiyat Şehir Hafıza Türk Romanında Hafıza Mekânı Olarak Şehir (1940-1960)*. Kesit Yayınları, İstanbul.
- Yöre, S. (2011). Çağdaş Müzik: Bestecilik Ana Akımları, Teknikleri ve Başlıca Besteciler . *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (3), 1-19. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cusosbil/issue/4388/60301>
- White, E. W. (1980). *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Stravinsky İgor, 0-333-23111-2, Macmillian Publishers Limited, London.

Extended Abstract

Memory, or in other words, recollection, is the process of keeping the events in mind and their relationship with the past. In order for an event to be a memory, first it must be perceived by the senses. Place and music is a strong emotional element that one has experienced in the past, that arises spontaneously in memory or is triggered by a particular cue and prompted by an instruction to visualize it in a particular way. Music evokes strong emotions that remind us of past experiences. Music affects the emotions of a composer and enables the resulting works to take shape as a result of these emotional experiences. The aim of this research is to inform the performers about the real story of the work they perform; to make listeners become more conscious about the performance they listen; to make researchers getting deeper idea by examining the reason for the work, its content, subject,

rehearsals and what happened at the performance night. In this research it is also aimed for teachers to transfer these works to their students with a deeper infrastructure and contribute to the literature.

In this research, a case study was conducted for The Rite of Spring. The interview recordings made with Igor Stravinsky in 1957 and the memories of one Marie Rambert who is the one of the dancers of the gala night were analyzed by searching social media and video sharing sites; documentaries on composer were watched and articles, theses and book were used. This study is a qualitative research. In this study, it has been tried to explain the effects of the place and time of people by internalizing them with the senses and transforming them into art, how they are transferred to different people through the senses, the effect of memory on the senses in places, and the events that took place at the gala night with Igor Stravinsky's The Rite of Spring Ballet Suite.

Experiences that lived in the past and put mark in the memory form the basis for our memories. Place, as an indispensable element of these experiences, is an important factor in keeping the memory alive and preserving it. Memory has been an indispensable source of culture in every branch of art. Through cultural memory, it provides the transfer of the artistic identity of the society. Music, on the other hand, moves away from the place where it was produced while being exhibited, and as long as it is repeated, it travels the world from ear to ear and settles in memories. Re-visiting the place causes to remember what happened in it and to refresh the memory. Music is a subjective structure that affects the mood of the person. Expressing an emotion with music is a very detailed and delicate work. The composer elaborate the emotion he or she wants to express with terms as well as notes.

On May 29, 1913, at the Champs Elysee theater in Paris, France, a memorable event took place at the gala night of Igor Stravinsky's The Rite of Spring ballet performance. Nijinsky's choreography and Stravinsky's music are wild, yet their out-of-control power is entirely new. The music is designed to create aural clutter in a completely unconventional way. The primitive and animalistic depiction of the dance agitated and surprised the noble audience in Paris. As the piece was played that first night, the reactions increased, and when the ballet dancers started to dance, the audience started to respond with hissing and whistling. Insults were incessant among the supporters of this innovative work and the leading women of high society. The reason for this is that this complex and chaotic music, which was not used at that time, could not be understood. In fact, there were anti-Russian, Diaghilev, and anti-Nijinsky groups in Paris before even a note could be heard. One year after the eventful premiere, the work was performed again at the Casino de Paris, conducted by Monteux. After the successful performance, Stravinsky was highly appreciated and left the hall with praise. None of his later compositions had such a shocking effect in the music world.

The education he received, his personal experiences, the music he heard in the places he visited influenced Igor Stravinsky's composition of The Rite of Spring. However, the two ballets Petrushka and Firebird, which were staged before, did not make as much noise as The Rite of Spring. Due to the extraordinary choreography of the work as well as its music, it caused a reaction both visually and audibly in the emotions of the guests. Even today, when this work is performed, it is remembered not only for its music and choreography, but also for the events that still take place.

The function of music, which is an important branch of art, on memory is discussed with the example of The Rite of Spring, and how composer Igor Stravinsky was affected by his experiences while composing this piece is examined. As a result of the findings obtained in the research, it is understood that the place of music and presentation in memory and how it affects emotions, and art events that develop outside the audience's expectations can be remembered even if they are not liked. This work of Stravinsky and the effects it aroused at that time show that; The feelings and emotions that a stage piece creates on the audience increase the probability of that piece to be remembered. Even if the feelings and emotions that arose as a result of the work being against the period and not meeting the expectations of the audience, it also reinforced its permanence in the same way. The permanence of a work is not related to the positive or negative feelings it evokes, but to the fact that it elicits an emotional reaction.